

Aperis en:

Malovec, Miroslav (1999, Red.): Modernaj rimedoj de komunikado (Serio: Aplikoj de Esperanto en scienco kaj tekniko). Dobřichovice: KAVA-PECH, p. 75-84

Detlev Blanke

La rolo de planlingvoj ĉe la evoluo de terminologi-sciencaj konceptoj de Eugen Wüster

Omâge al la centa datreveno de la naskiĝo de Eugen Wüster

Resumo

La fondinto de la terminologio-scienco ankaxu estis grava interlingvisto kaj unu el la plej elstaraj esperantologoj. Lia profunda okupiĝo pri planlingvoj konsiderinde instigis kaj influis la evoluon de liaj terminologio-sciencaj konceptoj. La kontribuo skizas la rolon de planlingvoj, aparte de Esperanto, en kelkaj partoj de la verkaro de Wüster: Enciklopedia Vortaro Esperanta-Germana, la disertacio "Internacia lingvo-normigo en la tekniko", la internacia elektroteknika vortaro kaj la projekto de internacia terminologia kodo.

Zusammenfassung

Der Begründer der Allgemeinen Terminologielehre, Eugen Wüster, war auch ein bedeutender Interlinguist und Mitbegründer der Esperantologie. Seine profunde Beschäftigung mit Plansprachen hatte erheblichen Einfluß auf die Entwicklung seiner terminologiewissenschaftlichen Auffassungen. Der Beitrag skizziert die Rolle von Plansprachen, insbesondere des Esperanto, in einigen Bereichen von Wüsters Werk. Das Enzyklopädische Wörterbuch Esperanto-Deutsch, die Dissertation "Internationale Sprachnormung in der Technik", das Internationale Elektrotechnische Wörterbuch und der internationale Terminologieschlüssel werden unter diesem Aspekt betrachtet.

Abstract

The founder of the General Theory of Terminology science, Eugen Wüster, was also an important interlinguist and co-founder of esperantology. His profound study of planned languages had a considerable influence on the development of his conceptions in terminology science. This paper outlines the role of planned languages - especially of Esperanto - in various areas of Wüster's work, e.g., the Encyclopedic Dictionary Esperanto-German, his doctoral

thesis "Internationale Sprachnormung in der Technik", the International Electrotechnical Vocabulary, and his project of an international key to terminology.

1 Kial okupiĝi pri la verkaro kaj vivo de Eugen Wüster ?

Pri la centa datreveno de la naskiĝo de Eugen Wüster (1898-1977) memorigis diversaj publikaĵoj kaj aranĝoj. Kial la jubileulo kun sia verkaro por esperantistoj estas aparte interesa? I.a. pro jenaj kialoj:

1. Li estis unu el la fondintoj de la esperantologio kaj krome elstara interlingvisto. Lia abunda esperantologia verkaro ankaŭ nuntempe estas de granda signifo.
2. Meze de la 30-aj jaroj li - ŝajne abrupte - ĉesis sian siatempe eksterordinare intensivan kaj modele sisteman esperantologian laboron kaj ekpreferis, almenaŭ por faklingvaj celoj, vidpunktojn de la naturalisma skolo. Li tamen konservis rilatojn al Esperanto (Eo) ĝis sia morto.
3. Li fondis novan sciencan disciplinon, la ĝeneralan terminologio-scienccon, kies rezultoj validas sendepende de difinitaj fakoj aŭ lingvoj, do ankaŭ por Eo.
4. Lia okupiĝo pri planlingvoj forte influis la evoluon de lia terminologisciencaj konceptoj kaj sciencorganizaj aktivaĵoj.

La okupiĝo pri 1. kaj 3. estas de aktuala signifo por la pluevoluigo de la esperantologio kaj de la faka lingvo en Eo. Punkto 2 koncernas la historion de interlingvistiko. Punkto 4. ne nur rilatas la historion de la terminologio-scienco, sed ankaŭ ĵetas tre interesan lumon sur la penso- kaj ekkonstimulan rolon, kiun Eo kaj aliaj planlingvoj povas ludi ĉe la evoluigo de novaj sciencaj disciplinoj. Montri tiujn interligojn i.a. helpas krei seriozan atmosferon kaj intereson ĝenerale pri planlingvoj kaj aparte pri Eo inter neesperantistaj sciencistoj, kion montris i.a. la jubilea konferenco por Eugen Wüster, "Professional Communication and Knowledge Transfer - ProCom '98", 24.-26.8.1998 en Vieno (kp. la raportojn en Esperanto 10/1998 kaj LPLP 3/98).

Do, la okupiĝo pri la sciencista evoluo de Eugen Wüster kaj pri lia verkaro ne estas celo en si mem, sed havas scienco-strategiajn kaj scienco-taktikajn instruojn por la Esperanto-movado, aparte se temas pri la faka apliko de la Internacia Lingvo, des pli ĉar lastatempe estas konstateble, ke en sciencistaj rondoj ĝenerale kreskas la intereso pri la multflanka verkaro de Wüster.

2 Du ĉefaj celoj en la verkaro de Wüster

Baziĝante je la ĉefaj ĝisnunaj scioj¹ pri la vivo kaj verkaro de Wüster en ĉi tiu artikolo mi provos iom prilumi kelkajn elementojn de la klopodoj de Wüster, por atingi du ĉefajn celojn, por ni aparte interesajn:

- kontribui al pli racia kaj pli klara lingva interkompreniĝo sur la nivelo de la fakvortaro (normigo de la terminologio kaj ties principoj),

- kontribui al la ĝenerala akceptigo de planlingvo (ĉu de Eo aŭ alia, ĉu de kompleta lingvo aŭ nur parto de ĝi).

Ja la scienca verkaro de Wüster estas tre multflanka. Per parto de ĝi eblas montri, kiel grava intelektulo per siencej rimedoj klopodis labori por Eo, resp. por la ideo de internacia lingvo. Sociaj faktoroj (i.a. la nesufiĉa prepariteco de la movado kaj la politikaj cirkonstancoj) donis al li certan seniluziiĝon, kvankam principe li ne rezignis pri la celoj de sia junaĝo. Kvankam meze de la tridekaj jaroj li preskaŭ ĉesis sian intensivan engaĝon por Eo, lia verkaro tamen montras certajn scienctaktikon kaj ĉirkaŭvojojn por savi almenaŭ partojn de la intencoj ligitaj al la akceptigo de internacia lingvo.

Kompreneble oni nur povas hipotezi liajn verajn internajn intencojn.²

¹ Pri la vivo kaj verkaro de Wüster (kun kompleta bibliografio) kp. Felber/Lang/Wersig 1979; Oeser/Galinski 1998.

Krome vidu la superrigardojn, listigantaj la ĉefajn studojn aparte el interlingvistika vidpunkto ĉe Blanke 1998b; 1998c; 1998d kaj la kontribuojn en "Language Problems & Language Planning" vol. 23 [1998] n-ro 3.

² Libro, planata de mia edzino Wera kaj mi, kun la provizora titolo "Wüster kaj la

3 La scienca kariero

Eugen Wüster (*3.10.98 en Wieselburg, Aŭstrio), filo de industriisto, studis elektroteknikon kaj diplomiĝis en 1927. En la jaro 1931 li doktoriĝis kaj samjare transprenis la gvidadon de familio-propra segilfabriko (kun elektrocentralo kaj laminejo). La fabriko ebligis al li financi multajn el siaj scienteoriaj kaj sciencorganizaj projektoj. Lia disertacio pri lingvonormigo (Wüster 1931) fariĝis la bazo por la evoluigo de la ĝenerala terminologio-scienca (germane: "Allgemeine Terminologielehre"). La verkon tradukis en la rusan kolektivo sub gvido de Ernest Drezen (Wüster 1935). Krome aperis koncizigitaj eldonoj en la germana kaj en Esperanto (Wüster 1934;1936). En la jaro 1936 laŭ iniciato de sovetia normkomitato (en kiu konsiderinde influis la membro E. Drezen) Internacia Federacio de Naciaj Normigaj Asocioj (International Federation of the National Standardizing Associations, ISA) fondis la Teknikan Komitaton ISA 37, kiu okupiĝis pri la normigado de principoj de termin-farado kaj konstruprincipoj de fakvortaroj kaj problemoj ligitaj al tio. Post la dua mondmilito, kiam ISA transformiĝis en ISO (International Organization for Standardization, Internacia Organizaĵo por Normigado) Wüster atingis la rekonekton de la Komisiono kiel ISO/TC 37 (Terminologio: principoj kaj kunordigado). Li ellaboris la plej multajn normojn kaj materialojn por tiu komisiono kaj grave influis ĝis sia morto la laborojn de ties sekretarioj. En 1971, laŭ iniciato de Wüster kaj en la kadro de la programo UNISIST (programo pri informado de UNESCO), en Vieno fondiĝis la Internacia Informcentro pri Terminologio (International Information Centre for Terminology, Infoterm). Li gvidis ĝin ĝis sia morto.

Wüster ankaxu laboris kiel leksikografo. Li aktivis ĉi-rilate ne nur por Esperanto (ni revenos al tio), sed i.a. ankaxu kunlaboris por 1-a eldono de la 6-lingva Internacia Elektroteknika Vortaro (International Electrotechnical Vocabulary, London 1938) kaj redaktis modelan normvortaron je la ekzemplo de ilmaŝinoj (The Machine Tool, London, 1968). Li krome laboris pri reguloj por bibliografiado, okupiĝis pri la reformo de la germana ortografio, pri la Universala Dekuma Klasifiko (UDC), pri problemoj de informadiko kaj aliaj kampoj. Li postlasis abundon da nepublikigitaj manuskriptoj kaj sliparoj (kp. Bühler/Seipelt 1982). Wüster ankaŭ estis specialisto

---

planlingvoj", prezentos multajn nekonatajn materialojn, kiuj pli precize helpos konkludi pri liaj intencoj.

pri segiloj, temo, pri kiu li habilitiĝis en 1952. Li estis profesoro en la Universitato pri Agrikulturo en Vieno (germane: Universität für Bodenkultur, ekde 1974, prelegis pri ligno-prilaboraj maŝinoj kaj ilmaŝinoj) kaj de 1972-1974 en la Universitato Vieno (prelegis pri ĝenerala terminologio-scienco). La prelegoj aperis nur postmorte, en 1979 kaj estis tradukitaj en kelkajn lingvojn (kp. Wüster 1991). Li havis multajn gvidajn funkciojn en institucioj kaj organizaĵoj pri scienco, tekniko kaj ekonomio, kie li ofte estis iniciatinto, impulsdonanto aŭ motoro. Li mortis la 29-an de marto 1977.

4 Laboro por la planlingvo

En la unua periodo de lia scienca agado, kiu komenciĝis tre frue, lia laboro por planlingvo havis gravan lokon kaj estis ĝis meze de la 30-aj jaroj eble unu el la ĉefaj motivoj por lia terminologiscienca kaj -organiza agado. Poste tiu motivo ŝajne pli kaj pli malfortiĝis, sed neniam plene malaperis. Oni povas elstarigi kvar gravajn iniciatojn.

4.1 Energie por Esperanto

En 1913 la 15-jarulo havis la unuan kontakton kun Eo kaj rapide kaj profunde alproprigis al si la lingvon. Li tradukis multajn tekstojn, ĝenerallingvajn kaj beletrajn (tradukoj el la angla, germana, franca kaj itala literaturoj (i.a. fabloj de Lessing, noveloj de Chamisso kaj Hauff) kaj havis ampleksan korespondadon. Li forte interesiĝis pri problemoj de la vortfarado, pri leksikologio kaj leksikografio. Li rimarkis, ke la jam relative riĉa vortprovizo de la lingvo ankoraŭ ne estas adekvate prezentita en vortaro. Li ligiĝis al la ideo de Zamenhof pri Provizora Vortarego kaj ellaboris inter 1919-1921 (23-jara!) ampleksegan manuskripton por la "Enciklopedia Vortaro Esperanta-germana" (EV), kiu aperis de 1923-1929 en kvar volumoj ĝis la artikolo "korno" (kp. Wüster 1923-29). Laŭ amplekso kaj leksikografia prilaboriteco ĝi estas ĝis la nuntempo la plej granda leksikografia entrepreno en la historio de Eo. Se komplete eldonita la EV havintus amplekson de 70 000 - 80 000 artikolvortoj kun germanaj ekvivalentoj kaj multaj aldonaj indikoj (kp. Blanke 1998). Nur en 1994 aperis ankaŭ la dua manuskripta parto kiel mikrofilmo, eldonita de la Internacia Esperanto-Muzeo en Vieno (Wüster 1994). La bibliografio de Wüster ampleksanta entute pli ol 600 unuojn, enhavas 128 titolojn pri aŭ en

planlingvoj, inter ili 82 en/pri Eo. La grandega plimulto de tio aperis ĝis mezo de la 30-aj jaroj. Kiel Wüster mem skribas (Wüster 1973), la radikoj de liaj terminologiaj ekkonoj reiras al la laboroj pri EV. En ties enkondukaj "Esperantologiaj principoj" li jam diskutas bazajn problemojn, gravajn por la elformiĝonta terminologio-scienco, nome certajn postulojn al bona termino. Tio i.a. rilatas al faktoroj de "boneco" kaj "ĝusteco" de lingva esprimo kaj lingva ekonomio.

Dum la tempo de la ellaboro de EV kaj de aliaj materialoj ankaŭ la juna Eugen Wüster, same kiel multaj esperantistoj, principe trovis ebla relative baldaŭan internacian agnoskon de Eo. Li tamen konsciis, ke tio ankoraŭ postulos multege da serioza laboro. En la EV li vidis bazan kontribuon al tio.

4.2. Limigo je la faklingvo

Verŝajne baldaŭ skeptikiĝanta pri rapida ĝenerala agnosko de Eo, Wüster tamen vidas realan ŝancon por la lingvo unuavice en sia funkcio kiel internacia faka komunikilo. Lin pleje interesas la faklingvo ("Zwecksprache"). Tio estis karakteriza por lia tuta vivo-verkaro. Ĉiam denove li substrekis la diferencon inter ĝenerala kaj faka lingvoj. Elirante de siaj spertoj kolektitaj lige kun la laborego super la EV en sia doktora disertacio pri "Internacia lingvonormigo en la tekniko"(1931) li analizis la etnolingvojn laŭ la principoj de "lingva boneco" (aparte la germanan, anglan, francan, parte la hispanan, italan kaj rusan) kaj la staton de terminologio-normigaj komencoj en 29 lingvaj teritorioj. Laŭ li, por atingi pli bonan kvaliton de la terminaroj, necesas sistema apliko de certaj principoj kaj la konforma normigo de la esprimoj. Tio devus okazi unue sur nacilingva nivelo (nacia lingvo-normigo) kaj poste estu internaciigita. La *internacia* lingvo-normigo por li fakte signifis la akcepton de planlingvo kiel internacian faklingvan komunikilon. La tuta libro, kiu trione temas pri planlingvoj (aparte pri Eo) estas la siatempe plej preciza, plej materialriĉa scienca prezento de la planlingva fenomeno, forta pledo por Eo. La terminon "planlingvo" li enkondukas en tiu ĉi libro. Oni havas la impreson, ke Wüster verkis la unuajn du trionojn de la libro por bazigi la lastan.

Tamen, Eo ne nur estis unu el la celoj de la verko sed ankaŭ rimedo por la prezento de la neesperantaj analizoj.

En persona letero (18.10.1971), responde al mia demando pri komparaj studoj pri vortfarado de

Eo kaj la germana³, li rekomendis al mi

"...Se per tia laboraĵo vi volas esti akceptata ĉe personoj, kiuj ne estas interesitaj pri Esperanto mem, vi devus prezenti kaj uzi Esperanton kiel gramatikan modellingvon, simile kiel mi tion faris en mia libro "Internacia lingvonormigo".

4.3 Provo en la elektrotekniko

Dum la dudekaj jaroj la elektrotekniko estis dinamike evoluanta ŝlosila disciplino. Inter elektrikistoj kaj internaciaj elektrikistaj organizaĵoj troviĝis gravaj homoj, kiuj simpatiis kun Eo aŭ mem estis esperantistoj. Krome jam ekzistis kelkaj terminaroj en Eo, aparte pri radiofonio (kp. Wüster 1931,371-381). Pro tio tiu branĉo de la moderna tekniko al Wüster ŝajnis promesplena por certgrade akceptigi Eon. En la monda elektrikista kongreso 1932 en Parizo li sukcese pledis por la enpreno de Eo en la ses-lingvan internacian elektroteknan vortaron. La vortaro aperis en 1938 kaj estis siatempe la plej grava difinvortaro.

4.4 La Terminologia Ŝlosilo

En sia disertacio (1931, 294) Wüster jam indikis, ke esencan plibonigon de la internacia faka komunikado oni povus atingi per la sistema uzado de internaciaj vortradikoj kaj regula afiksa sistemo, kiu ebligus *analizi* ("malŝlosi") kaj *krei* novajn internaciajn vortojn per t.n. "Terminologia Ŝlosilo" (ankaŭ Terminologia Kodo). Tiu koncepto ne identis kun la ideo de *kompleta* planlingvo, sed povas esti rigardata ŝtupo al ĝia enkonduko en la fakan medion. La ideon de terminologia ŝlosilo unue konkretigis Ernest Drezen (kp. Drezen 1935/83). Impresita de la disertacio de Wüster, kies rusan version li estis kunpreparinta, li proponis tian ŝlosilon sur la bazo de Eo helpe de la sovetia normiga komitato en 1934 al la konferenco de ISA en Stockholm. Wüster forte subtenis la ideon, kiu en la unua tempo trovis seriozan intereson en ISA⁴. Postaj diskutoj tamen montris kritikon kontraŭ Eo kaj preferon de naturalismaj radikoj kaj afiksoj. La

---

³ Temas pri mia unua disertacio, kiu traktis vortfaradon (kp. Blanke 1982).

⁴ Pri la kunlaboro inter Wüster kaj Drezen ĉi-rilate kp. W.Blanke 1998.

esperanta versio fine en 1938 estis malakceptita.

Por tiu evoluo ekzistas kelkaj kialoj:

Jam dum la 20-aj jaroj la germana kaj internacia Eo-movado montris, ke ĝi fakte ne sufiĉe komprenis la grandan valoron de la laboroj de Wüster. Tio sekvigis certan seniluziigon ĉe Wüster⁵. Kaj plej grave: Pro la politikaj ŝanĝoj en Germanio dum la 30-aj jaroj la ĝenerala pledo por Eo fariĝis pli kaj pli neoportuna kaj eĉ danĝera, ankaŭ en Aŭstrio kaj aliaj eŭropaj landoj. Se do pro la politika evoluo Eo ŝajne ne havus ŝancon esti akceptita internaciskale, ne havus sencon preni ĝiajn elementojn por la ŝlosilo. Naturalismaj elementoj estis pli facile prezentablaj kvazaŭ naturaj elementoj de la latin-grekaj vortoj troviĝantaj en la eŭropaj lingvoj. Krome ekmanis la impulsoj de la sovetia normkomitato. 1937 Ernest Drezen kaj aliaj sovetiaj fakuloj silentis (ni hodiaŭ scias la kialon: Drezen estis mortpafita en 1937). En la diskutoj pri la ŝlosilo Wüster formale ne sentis sin kiel oficiala reprezentanto de la Eo-movado. Aliaj mankis. Sed anoj de Occidental aktive partoprenis. Kiel bonega konanto de diversaj planlingvaj sistemoj li kompreneble ankaŭ interesiĝis pri la naturalisma skolo kaj proksimiĝis al ĝi, eble ankaŭ pro taktikaj kialoj: Do, se li ne vidis ŝancojn por certa pozicio de Eo en la fakaplika mondo, li ja esperis pri certa sukceso de Terminologia Ŝlosilo sur naturalisma bazo. Pro tio post 1936 li pli kaj pli inklinis al naturalisma argumentado. Scienctaktika fono certe estis la espero, entute savi la ideon de terminologia ŝlosilo kaj per tio ankaŭ parton de la planlingva ideo. La apero de Interlingua (1951) ŝajnis konfirmi la direkton de liaj propraj esploroj, kiujn li mem estis entreprenintaj meze de la 30-aj jaroj. La ideo de naturalisma terminologia ŝlosilo trovis certan konservon en la ISO-rekomendo ISO-R 860-1968 de ISO/TC 37, ellaborita de li. Kvankam li klopodis pri la ŝlosilo ĝis sia morto, ĝi apenaŭ plu estas diskutata (kp. SCHREMSER-SEIPELT 1990).

5 Verkaro pluesplorinda

La diversaj aktivecoj de Wüster post la dua mondmilito (kunlaboro en ISAE, diversaj publikaĵoj en Eo, subteno de IEMW, rektoro de Internacia Somera Universitato, 1970, Vieno) kaj aparte la

---

⁵ Mi havas la impreson, ke tiu sinteno ĝis la nuntempo ne ŝanĝiĝis, sciante ke niaj vortaristoj apenaŭ interesiĝas pri la Enciklopedia Vortaro kaj la mikrofilma eldono de la manuskripto.

kontraŭdira ĉapitro "35 jaroj poste", kiun li verkis por la dua kaj tria eldonoj de sia disertacio (Wüster 1966, 432-33;(en Eo ankaŭ en Wüster 1978, p. 217-18), montras, krom stranga naturalisma argumentado, ke li neniam forlasis sian junulan revon pri internacia lingvo kaj sian simpation por Eo.

En germana letero de 27.2.1967 al Rudolf Haferkorn, en kiu li petas lin recenzi la duan eldonon de "Internationale Sprachnormung" (Wüster 1966), en kiu troviĝas la menciita ĉapitro, li atentigas:

"...Oni devus emfaze atentigi, ke la terminologia ŝlosilo havas tute aliajn taskojn ol Esperanto kaj, ke unu afero ne faras superflua la alian. La terminologia ŝlosilo estas krudmateriala kolektaĵo, en kiu restu konservita la internacia lingva materialo kiom eble plej neŝanĝita, kaj el kiu povas ĉerpi la terminologioj de ĉiuj lingvoj, sed aparte la terminologioj de Esperanto" (Arkivo de Infoterm, Vieno).

La interlingvistika verko de Wüster estas tre valora, kvankam ĝi ankaŭ enhavas kontraŭdirojn. Ĝi estas pluesplorinda en sia tuteco.

Literaturo

-BLANKE, Detlev (1982): Plansprache und Nationalsprache. Einige Probleme der Wortbildung des Esperanto und des Deutschen in konfrontativer Darstellung. Linguistische Studien, A, Nr. 85. Berlin: Akademie der Wiss. Der DDR, Zentralinstitut für Sprachwiss., 161 p.

-BLANKE, Detlev (1998a): La Enciklopedia Vortaro de Eugen Wüster. En: Literatura Foiro 29, N-ro 171:21-31

-BLANKE, Detlev (1998b): Der Interlinguist und Terminologiewissenschaftler Eugen Wüster. En: Interlinguistische Informationen, vol. 7, n-ro 28(2/98), p. 2-9

-BLANKE, Detlev (1998c): Jubileo de Eugen Wüster (1898-1977). En: Informilo por Interlingvistoj, vol. 7, n-ro 26 (3/98), p. 2-8

-BLANKE, Detlev (1998d): Terminology science and planned languages. En: Oeser/Galinski 1998, p. 133-168

-BLANKE, Wera (1998): Wüster kaj Drezen - esperantologoj kaj pioniroj de la terminologio-scienca. En: GESCÖ, Tamás (1998, Red.): Memorlibro. Kolekto de la prelegoj dum la solena

internacia konferenco organizita okaze de la tridekjariĝo de la universitata fako Esperantologio (Budapeŝto, 17/18-04-1997), Budapeŝto:Universitato ELTE, p. 36-52

-BÜHLER, Hildegund/ SEIPELT, Ulrike(1982): Aus dem wissenschaftlichen Nachlass von Eugen Wüster (1898-1977). Unvollendete und unveröffentlichte Arbeiten auf dem Gebiet der Terminologie. Vol.I-IV: 134 p.,122 p.,120 p., 65 p.

-DREZEN, Ernest K. (1935/83): Pri problemo de internaciigo de science teknika terminaro. Kun postparolo de Alfred Warner(1983). Represo de la eldono Moskvo-Amsterdam: EKRELO,1935), Saarbrücken: Iltis, 93 p.

-FELBER,Helmut/LANG,Friedrich/WERSIG,Gernot (1979, Red.): Terminologie als angewandte Sprachwissenschaft. Gedenkschrift für Univ.-Prof. Dr. Eugen Wüster. München: Saur, 272 p.

-FELBER, Helmut/LANG, Friedrich Hans (1979): Würdigung der Person und des Wissenschaftlers. En: FELBER/LANG/WERSIG 1979, p. 15-28

-SCHREMSER-SEIPELT, Ulrike (1990): Das Projekt "internationaler Terminologieschlüssel" von Eugen Wüster, doktoriĝa dis. , Wien: Universität, Geisteswiss. Fakultät, 289 p. + aldonajoj

-WÜSTER, Eugen (1923-29): Enzyklopädisches Wörterbuch Esperanto-Deutsch. Mit besonderer Aufweisung des Zamenhofschen Sprachgebrauchs. Versuch auf dem Wege zum internationalen synthetischen Esperanto-Wörterbuch. Enciklopedia Vortaro Esperanta-Germana. Kun speciala elmontrado de la Zamenhofa lingvuzo. Provo sur la vojo al la internacia sinteza vortaro de Esperanto. Leipzig: Hirt & Sohn, 567 p. (A-korno) (4 partoj: 1923, 1925, 1926 kaj 1929).

-WÜSTER, Eugen (1931): Internationale Sprachnormung in der Technik. Besonders in der Elektrotechnik (Die nationale Sprachnormung und ihre Verallgemeinerung). Berlin: VDI 1931, 431 p.

-WÜSTER, Eugen (1934): Grundzüge der Sprachnormung, Berlin: VDI, 92 p.

-WÜSTER, Eugen (1935): Meždunarodnaja standardizacija jazyka v tehnike. Moskva: Standartgiz, 302 p.

-WÜSTER, Eugen (1936a): Konturoj de la lingvonormigo en la tekniko. (Trad. el la germana E. Pfeffer), Budapest: Literatura Mondo, 123 p. (Represo 1975: Aabyhøj, Dansk Esperanto-Forlag)

-WÜSTER 1966 = 2-a represo de WÜSTER 1931 kun kompletiga ĉapitro "Fünfunddreißig Jahre später" (35 jaroj poste, t.e. post 1931), Bonn: Bouvier (3-a represo kun aldonaj kompletigoj aperis 1970. Bonn: Bouvier)

-Wüster, Eugen (1973): Benennungs- und Wörterbuchgrundsätze. Ihre Anfänge in Deutschland.

En: Muttersprache, n-ro 83, p. 434-440

-WÜSTER, Eugen (1978): Esperantologiaj studoj. Memorkolekto, editorita de Reinhard Haupenthal. Antverpeno. La Laguna: Stafeto TK, 254 p.

-Wüster, Eugen (1991): Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie.(3-a eld.).Bonn: Romanistischer Verlag,239 p.

-WÜSTER, Eugen (1994): Enciklopedia Vortaro Esperanto-Germana. Korno-Z (Enzyklopädisches Wörterbuch Esperanto-Deutsch. Korno-Z. Manuskript. Kun 80-paĝa enkonduko de Detlev Blanke). Enkludita: PLEHN, Hans-J.: Enciklopedia Vortaro Esperanto-Germana. Korno-L. Prilaboro de la manuskripto de E.Wüster. Mikrofilmo. Wien: Österreichische Nationalbibliothek /IEMW (32 Mikrofilmaj slipoj kun 2161 folioj).